

Rozdział 1. Prawo do apelacji. Pozycja procesowa oskarżyciela jako podmiotu uprawnionego do wniesienia apelacji

1. Podmioty uprawnione do wniesienia apelacji, zakres i kierunek zaskarżenia.

Gravamen

Prawo do apelacji przysługuje **stronom, pokrzywdzonemu** od wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, wydanego na posiedzeniu, oraz **podmiotowi zobowiązanemu** określonego w art. 91a KPK. **Oskarżyciele:** publiczny, posiłkowy i prywatny są stronami postępowania karnego, które mają prawo do wniesienia apelacji od wyroku sądu I instancji. Prawo takie przysługuje także **przedstawicielom procesowym** oskarżyciela posiłkowego i prywatnego, a więc ich pełnomocnikom (art. 87 § 1 KPK), którymi mogą być adwokaci lub radcowie prawni (art. 88 § 1 KPK).

Pozycja procesowa oskarżyciela publicznego, posiłkowego i prywatnego jest zróżnicowana z uwagi na obowiązywanie instytucji **gravamen**, zgodnie z którą **odwołujący się może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom**, co nie dotyczy jedynie oskarżyciela publicznego (art. 425 § 3 KPK). Pojęcie to wywodzi się od łacińskiego *gravare* – obciążać i oznacza „uciążliwość”. Jego istotą jest domniemanie, że zaskarżone rozstrzygnięcie jest niekorzystne dla skarżącego, a punkt ciężkości spoczywa na subiektywnym, ale uzasadnionym przekonaniu skarżącego, że dane rozstrzygnięcie (ustalenie) narusza

Podmioty
uprawnione
do wniesienia
apelacji

Gravamen

jego prawa (interesy). Domniemanie to może być obalone i wówczas organ procesowy powinien odmówić przyjęcia środka odwoławczego (art. 429 § 1 KPK) lub pozostawić go bez rozpoznania (art. 430 § 1 KPK) [T. Grzegorzczak, w: T. Grzegorzczak, J. Tylman, Polskie postępowanie karne, Warszawa 1999, s. 694; S. Zabłocki, w: R.A. Stefański, S. Zabłocki (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, t. 3, Warszawa 2004, s. 22]. Tylko w wypadku rozpatrywania środka odwoławczego autorstwa oskarżyciela publicznego sąd odwoławczy nie stosuje procedury badania i oceny *gravamen* przyjmującej za punkt odniesienia osobiste interesy skarżącego. Procedura weryfikacji *gravamen* w powyższych okolicznościach zostaje pominięta, albowiem od prokuratora wymaga się realizacji obowiązku obiektywizmu i bezstronności (J. Brylak, Instytucja *Gravamen* w postępowaniu karnym, Legalis 2013, rozdz. II, § 4). Istnienie interesu prawnego, jako warunku uznania danego skarżącego za uprawnionego do wniesienia środka odwoławczego, należy wiązać bezpośrednio z określonym rozstrzygnięciem, a nie z innymi orzeczeniami będącymi konsekwencją procesową, jakie może lub mogło ono wywołać bądź wywołało. Te ostatnie bowiem są odrębnie zaskarżalne [post. SN z 15.12.2010 r., IV KZ 72/10, OSNwSK 2010, Nr 1, poz. 2531, stwierdzające brak interesu prawnego strony (skazanego) do wniesienia zażalenia na postanowienie w przedmiocie przyznania wynagrodzenia obrońcy z urzędu za opinię o braku podstaw do wystąpienia z wnioskiem o wznowienie postępowania; zob. też post. SA w Katowicach z 11.1.2012 r., II AKz 872/12, Prok. i Pr. 2012, Nr 7–8, poz. 27]. Z istoty *gravamen* wynika też kierunek apelacji **oskarżyciela posiłkowego i prywatnego – wyłącznie – na niekorzyść oskarżonego**. Oskarżyciel posiłkowy może podejmować czynności procesowe tylko na niekorzyść oskarżonego nawet, jeżeli uznaje, że działanie na korzyść oskarżonego poprzez apelację, w której domaga się jego uniewinnienia, mieści się w jego interesie prawnym (post. SN z 6.5.2008 r., II KZ 20/08, OSNwSK 2008, Nr 1, poz. 1016). W post. z 23.9.2008 r. (I KZP 21/08, OSNKW 2008, Nr 10, poz. 80) SN stwierdził, że oskarżyciel posiłkowy – z braku *gravamen* – nie ma uprawnienia do zaskarżania rozstrzygnięć na korzyść oskarżonego. Z motywów tego orzeczenia wynika, że nie zmienia postaci rzeczy fakt, że w rozważanej sprawie oskarżycielem posiłkowym

nie jest podmiot bezpośrednio pokrzywdzony przestępstwem, lecz zakład ubezpieczeń, który, zgodnie z art. 49 § 3 KPK, jest uważany za pokrzywdzonego w zakresie, w jakim pokrył szkodę wyrządzoną pokrzywdzonemu przez przestępstwo przypisane oskarżonemu nieprawomocnym wyrokiem lub jest zobowiązany do jej pokrycia. Także przystępujący do procesu w charakterze oskarżyciela posiłkowego zakład ubezpieczeń realizuje w toku postępowania funkcję ścigania, a zatem jego interes procesowy jest sprzeczny z interesem oskarżonego, co wyklucza możliwość działania na korzyść oskarżonego. W przypadku braku woli ścigania oskarżonego, oskarżyciel posiłkowy może natomiast w każdej chwili odstąpić od oskarżenia. Jedynie **oskarżyciel publiczny** ma prawo wnieść apelację **także na korzyść oskarżonego** (art. 425 § 4 KPK).

Zaskakujący, ale jak się wydaje trafny, jest w związku z tym pogląd *K. Łojewskiego*, że w postępowaniu odwoławczym żadna ze stron nie może we własnym imieniu dochodzić bezwzględnej i obiektywnej sprawiedliwości jako takiej, a jedynie sprawiedliwości dla siebie korzystnej. Domena sprawiedliwości obiektywnej jest zastrzeżona dla oskarżyciela publicznego, wyposażonego w możliwość działania we wszystkich kierunkach, zarówno korzystnym, jak i niekorzystnym dla oskarżonego (*K. Łojewski, Apelacja karna, Warszawa 2005, s. 22*).

Sprawiedliwość obiektywna jako domena oskarżyciela publicznego

2. Oskarżyciel publiczny

Szczególna pozycja oskarżyciela publicznego jako podmiotu uprawnionego do wniesienia apelacji związana jest z **prawem wniesienia środka odwoławczego także na korzyść oskarżonego**. Zgodnie z art. 45 § 1 KPK oskarżycielem publicznym przed wszystkimi sądami jest **prokurator**. Z kolei w art. 425 § 4 KPK ustawa używa sformułowania „oskarżyciel publiczny”, a nie „prokurator”, co wskazuje, że status prawny oskarżyciela publicznego obejmuje także inne podmioty. Chodzi o **inne organy państwowe**, które mogą być oskarżycielem publicznym **z mocy szczególnych przepisów ustawy, określających zakres ich działania** (art. 45 § 2 KPK). Organy uprawnione do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego i upoważnione do prowadzenia dochodzenia, wnoszenia oraz popierania

Oskarżyciel publiczny

Prokurator

Inne podmioty posiadające status oskarżyciela publicznego

oskarżenia zostały wymienione w wydanym na podstawie art. 325d KPK rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 22.9.2015 r. w sprawie organów uprawnionych obok Policji do prowadzenia dochodzeń oraz organów uprawnionych do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem pierwszej instancji w sprawach, w których prowadzono dochodzenie, jak również zakresu spraw zleconych tym organom (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 522). Należą do nich:

- 1) organy Inspekcji Handlowej;
- 2) organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej;
- 3) Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej – w sprawach o przestępstwa wymienione w § 1 wskazanego rozporządzenia.

Uprawnienia do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem I instancji przysługują także organom Straży Granicznej w sprawach o przestępstwa określone w § 2 ust. 2 powołanego rozporządzenia, a także: naczelnikowi urzędu celno-skarbowego – w sprawach z zakresu kontroli celno-skarbowej, oraz naczelnikowi urzędu skarbowego – w pozostałych sprawach, z tym że przepisów tych nie stosuje się, jeżeli akt oskarżenia wnosi i popiera prokurator (§ 2 ust. 2a pkt 1 i 2 oraz ust. 3 wskazanego rozporządzenia). Organy te nie są jednak uprawnione do zaskarżania wyroków sądów I instancji, gdyż uprawnienia takie nie mieszczą się w granicach ustawowego upoważnienia wynikającego z art. 325d KPK. Teza ta wynika z uchw. SN z 5.11.1970 r. (VI KZP 44/70, OSNKW 1970, Nr 12, poz. 166), w której SN stwierdził, że skoro przepis art. 421 KPK69 (obecnie art. 325d KPK) ograniczył uprawnienia tych organów w zakresie postępowania sądowego tylko do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem I instancji, to należy przyjąć, że organy, o których mowa w wydanym na podstawie tego przepisu rozporządzeniu, nie są uprawnione do zaskarżania wyroków sądów I instancji.

Uprawnienia oskarżyciela publicznego upoważniające do prowadzenia dochodzenia oraz wnoszenia i popierania oskarżenia przysługują też **innym organom na mocy odrębnych ustaw** – przepisów szczególnych (art. 312 pkt 2 KPK). Organy te są także uprawnione do zaskarżania orzeczeń sądów I instancji, gdyż zakres ich uprawnień wynika nie z art. 325d KPK, lecz z przepisów szczególnych. Prawo to przysługuje:

- 1) Straży Leśnej i podmiotom mającym uprawnienia strażników leśnych, jeżeli przedmiotem przestępstwa jest drzewo lub drewno pochodzące z lasu stanowiącego własność Skarbu Państwa (art. 47 ust. 2 pkt 7 i art. 48 ustawy z 28.9.1991 r. o lasach, t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 788 ze zm.);
- 2) Państwowej Straży Łowieckiej, jeżeli przedmiotem przestępstwa jest zwierzyna (art. 39 ust. 1 i 2 pkt 7 ustawy z 13.10.1995 r. – Prawo łowieckie, t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1295 ze zm.).

W odniesieniu do Straży Leśnej SN uznał, że „prawo do wnoszenia i popierania aktów oskarżenia w postępowaniu uproszczonym (obecnie w trybie i na zasadach określonych w Kodeksie postępowania karnego), o którym mowa w art. 47 ust. 2 pkt 7 ustawy z 28.9.1991 r. o lasach – Dz.U. Nr 101, poz. 444 ze zm. (a więc odnoszące się do sytuacji, gdy przedmiotem przestępstwa jest drzewo lub drewno pochodzące z lasów stanowiących własność Skarbu Państwa), obejmuje również w wypadku wydania przez sąd pierwszej instancji orzeczenia niezgodnego ze stanowiskiem Straży Leśnej, występującej jako oskarżyciel publiczny żądanie kontroli zasadności orzeczenia sądu pierwszej instancji, a w rezultacie prawo złożenia środka odwoławczego, uruchamiającego postępowanie kontrolne, oraz udział w postępowaniu odwoławczym” – post. SN z 21.5.1999 r. (V KKN 85/99, OSNKW 1999, Nr 9–10, poz. 64). Należy przyjąć, że analogiczne uprawnienie służy też Państwowej Straży Łowieckiej (zob. też *W. Grzeszczyk*, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2007, s. 313).

Wskazane organy są uprawnione do zaskarżania apelacją wyroków sądów I instancji, z tym że apelacja od wyroku sądu okręgowego, która powinna być sporządzona i podpisana przez pełnomocnika (art. 446 § 1 KPK).

Oskarżycielem publicznym uprawnionym do wniesienia apelacji są również **finansowe organy postępowania przygotowawczego w sprawach o przestępstwa skarbowe**, w których są one uprawnione do prowadzenia takiego postępowania, a następnie do sporządzenia i popierania aktu oskarżenia przed sądem (art. 120 § 1 i art. 121 § 1 KKS) (szerzej odnośnie do podmiotów uprawnionych do wniesienia apelacji w postępowaniu karnym skarbowym: *H. Paluszkiwicz*,

Sporządzanie środków odwoławczych i innych środków zaskarżenia w postępowaniu karnym i karnoskarbowym. Komentarz praktyczny z orzecznictwem. Wzory pism procesowych, Warszawa 2017, rozdz. 14). Zgodnie z art. 53 § 37 KKS finansowym organem postępowania przygotowawczego jest:

- 1) naczelnik urzędu skarbowego;
- 2) naczelnik urzędu celno-skarbowego;
- 3) Szef Krajowej Administracji Skarbowej.

Stosownie do art. 122 § 1 pkt 1 KKS, przez wyrażenie „prokurator” użyte m.in. w art. 446 i 448 KPK rozumie się także „finansowy organ postępowania przygotowawczego”. Oznacza to, że prawo do samodzielnego wywiedzenia apelacji przez te organy obejmuje także złożenie takiego środka odwoławczego od wyroku sądu okręgowego jako sądu I instancji bez konieczności jej sporządzenia i podpisania przez pełnomocnika (*J. Zagrodnik, w: L. Wilk, J. Zagrodnik, Kodeks karny skarbowy. Komentarz, Warszawa 2018, kom. do art. 122, Nb 5, gdzie stwierdzono, że z odesłania do art. 446 KPK wynika, że apelację od wyroku sądu okręgowego może sporządzić i wnieść finansowy organ postępowania przygotowawczego*).

Wszystkim wymienionym oskarżycielom publicznym przysługują w postępowaniu odwoławczym **prawa strony** określone w dziale IX KPK.

Ze szczególnej pozycji prokuratora jako oskarżyciela publicznego wynika też prawo do objęcia ściganiem z urzędu czynu prywatnoskargowego (art. 60 § 1 KPK). Już pod rządami KPK69 przyjmowano, że ingerencja prokuratora w sprawach o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego może nastąpić wyłącznie po stronie oskarżenia w wypadku, gdy takiej ingerencji wymaga interes społeczny (wyr. SN z 4.7.1978 r., VI KZP 154/78, OSNPG 1979, Nr 1, poz. 7). Pogląd ten zachował aktualność do dziś. Przyjąć zatem trzeba, że jeżeli po objęciu lub przyłączeniu się do oskarżenia w sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego prokurator dochodzi do wniosku, że jego ingerencja po stronie oskarżenia nie znajduje dalszego uzasadnienia, to obowiązany jest do cofnięcia aktu oskarżenia (art. 14 § 2 KPK), pozostawiając wyłącznie pokrzywdzonemu dalsze popieranie wniesionego przez niego przedtem oskarżenia albo

decyzję co do wniesienia lub niewnoszenia aktu oskarżenia (art. 54 § 2 KPK).

Ponadto objęcie przez prokuratora oskarżenia lub przyłączenie się do oskarżenia (art. 60 § 1 KPK) nie uprawnia prokuratora do wnoszenia apelacji domagającej się uniewinnienia oskarżonego. Aktualność zachowuje uchw. SN(7) z 26.6.1970 r. (VI KZP 18/69, OSNKW 1970, Nr 9, poz. 99), w następującym brzmieniu: „zarówno dawny jak i nowy Kodeks postępowania karnego dopuszczają ingerencję prokuratora w sprawach o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego wyłącznie po stronie oskarżenia, ograniczoną przy tym do wypadków, gdy takiej ingerencji wymaga interes społeczny. Jeśli zaś po objęciu czy przyłączeniu się do oskarżenia w sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego prokurator dochodzi do wniosku, że jego ingerencja po stronie oskarżenia nie znajduje uzasadnienia w świetle przepisu art. 50 § 1 KPK69 (art. 65 § 1 KPK50), to obowiązany jest w każdym stadium postępowania odstąpić od oskarżenia, pozostawiając wyłącznie pokrzywdzonemu dalsze popieranie wniesionego przez niego przedtem oskarżenia albo decyzję co do wniesienia lub niewnoszenia aktu oskarżenia, a oskarżonemu – obronę przed tym oskarżeniem. Objęcie zatem przez prokuratora oskarżenia na podstawie art. 65 § 1 KPK50 i przyłączenie się do oskarżenia w rozumieniu art. 50 KPK69 nie uprawnia prokuratora do wnoszenia rewizji domagającej się uniewinnienia oskarżonego” (zob. też aprobujący komentarz do wskazanej uchwały SN: *T. Grzegorzcyk*, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Kraków 2003, s. 1091). W tym przypadku norma zawarta w art. 425 § 4 KPK ulega ograniczeniu z uwagi na interes prawny pokrzywdzonego. Natomiast za dopuszczalne uznać trzeba zaskarżenie przez prokuratora na korzyść oskarżonego wyroku w zakresie innym niż uniewinnienie, po objęciu ściganiem z urzędu czynu prywatnoskargowego, ale przy dalszym istnieniu interesu społecznego w ściganiu (*T. Grzegorzcyk*, Kodeks postępowania karnego, 2003, s. 1091).

Brak uprawnienia do wniesienia apelacji domagającej się uniewinnienia

3. Oskarżyciel posiłkowy

3.1. Oskarżyciel posiłkowy uboczny

Oskarżyciel
posiłkowy

Pokrzywdzony może przystąpić do procesu po wniesieniu aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego aż do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej, co następuje przez złożenie oświadczenia, że będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego (art. 54 § 1 KPK). Staje się on wówczas oskarżycielem posiłkowym ubocznym i **może działać obok oskarżyciela publicznego lub zamiast niego** (art. 53 KPK), co będzie miało miejsce w razie cofnięcia oskarżenia przez oskarżyciela publicznego (art. 14 § 2 w zw. z art. 54 § 2 KPK). W tym ostatnim wypadku będzie występował samodzielnie.

Oskarżyciel
posiłkowy
uboczny

Zakres
zaskarżenia

Dla pozycji procesowej oskarżyciela posiłkowego ubocznego i subsydiarnego istotne znaczenie ma **gravamen**, gdyż może on skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom (art. 425 § 3 KPK). Pod rządami KPK69 obowiązujący wówczas art. 395 KPK69 przewidywał, że oskarżyciel posiłkowy może zaskarżyć wyrok tylko w części dotyczącej orzeczenia o winie. Nie mógł więc zaskarżać wyroku w części dotyczącej każdego rozstrzygnięcia co do kary w jej najszerszym rozumieniu, obejmującym nawet przypadki odstąpienia od jej wymierzenia, zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary czy warunkowego zawieszenia jej wykonania. Mógł natomiast kwestionować rodzaj winy, w tym kwalifikację prawną czynu [*H. Kempisty*, w: *M. Mazur* (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1971, s. 508–509]. Obecnie obowiązujący KPK nie przewiduje takiego ograniczenia, co oznacza **prawo oskarżyciela posiłkowego do wywiedzenia apelacji także w zakresie kary**, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przepadku lub innego środka (art. 438 pkt 4 KPK). Przepisów o oskarżycielu posiłkowym nie stosuje się w wypadku wniosku prokuratora o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy i o zastosowanie środków zabezpieczających (art. 324 w zw. z art. 354 pkt 1 KPK).

Prawo oskarżyciela posiłkowego do wniesienia apelacji także w zakresie kary doznaje jednak **ograniczenia w przypadku wyroku**

łącnego, gdyż wówczas oskarżyciel posiłkowy nie ma legitymacji (interesu prawnego) do zaskarżenia takiego wyroku. W piśmiennictwie wskazuje się, że kwestia winy i kary w sprawie o przestępstwo, w której oskarżyciel posiłkowy lub prywatny był stroną, została już prawomocnie rozstrzygnięta i nie odżywa w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego. Ponadto prawomocne wyroki skazujące podlegające łączeniu muszą być w tym postępowaniu w pełni respektowane [S. Zabłocki, w: R.A. Stefański, S. Zabłocki (red.), Kodeks postępowania karnego, t. 3, 2004, s. 234].

W postępowaniu sądowym z uprawnień pokrzywdzonego określonych w art. 53 KPK nie może korzystać osoba występująca w tej samej sprawie w charakterze oskarżonego, z wyjątkiem przewidzianym w art. 497 i 498 § 3 KPK (art. 50 KPK). Z kolei zgodnie z art. 51, 52 oraz 58 KPK prawa pokrzywdzonego mogą wykonywać w sytuacjach przewidzianych w tych przepisach również inne osoby, co obejmuje także kierowanie środków odwoławczych.

Apelacja oskarżyciela posiłkowego **od wyroku sądu okręgowego** powinna być **sporządzona i podpisana przez pełnomocnika** (art. 446 § 1 KPK).

3.2. Oskarżyciel posiłkowy subsydiarny

Możliwość wniesienia do sądu przez pokrzywdzonego aktu oskarżenia w sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego przewiduje art. 55 § 1 KPK. Nie jest to jednak całościowa regulacja, gdyż przesłanki, jakie muszą zostać spełnione, aby pokrzywdzony mógł skierować taki akt oskarżenia, określone zostały w art. 330 § 2 KPK. Dla prawidłowej oceny funkcjonowania tej instytucji niezbędne jest ponadto uwzględnienie regulacji zawartej w art. 306 § 1, 1a i 1b oraz w art. 465 § 2 KPK.

W razie wniesienia aktu oskarżenia spełniającego warunki przewidziane prawem, prezes sądu przesyła jego odpis prokuratorowi (art. 330 § 3 KPK), który może wziąć udział w sprawie jako oskarżyciel publiczny, a pokrzywdzony, który wniósł akt oskarżenia, korzysta wówczas z praw oskarżyciela posiłkowego (art. 55 § 4 KPK). Prokurator na wezwanie prezesa sądu zobowiązany jest do przekazania

Podmioty korzystające z uprawnień pokrzywdzonego

Wymogi apelacji oskarżyciela posiłkowego

Oskarżyciel posiłkowy subsydiarny

Wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia

sądowi akt postępowania przygotowawczego (art. 330 § 3 KPK). Jednocześnie jednak – jak stwierdza SN – sąd powinien skontrolować, czy dopuszczalne jest prowadzenie postępowania sądowego, które w tym trybie może zostać skutecznie wszczęte tylko przez uprawniony podmiot, którym jest oskarżyciel posiłkowy subsydiarny. Dla uzyskania tego statusu nie wystarczy bowiem wniesienie aktu oskarżenia odpowiadającego warunkom formalnym, ale ponadto muszą zostać spełnione warunki procesowe, które pozwalają na nabycie uprawnień strony. Aby to nastąpiło, w postępowaniu przygotowawczym powinna zostać wydana **decyzja o zaniechaniu ścigania zarzucanego oskarżonym przestępstwa, którą pokrzywdzony musi skutecznie zaskarżyć do sądu, i dopiero wydanie ponownej decyzji tego samego rodzaju otwiera drogę do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia** (post. SN z 23.7.2009 r., V KO 39/09, OSNwSK 2009, Nr 1, poz. 1606).

Wstąpienie
prokuratora do
postępowania

Przesłanki wstąpienia prokuratora do postępowania zainicjowanego subsydiarnym aktem oskarżenia i jego udziału w tym postępowaniu zostały określone w wytycznych Prokuratora Generalnego z 22.1.2014 r. w sprawie działań prokuratorów w sprawach, w których pokrzywdzony uzyskał uprawnienie do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (wytyczne Nr PG VII G 021/2/14, <https://pk.gov.pl/dzialalnosc/wytyczne-i-zarzadzania/wytyczne-i-zarzadzania/>, dostęp: 9.8.2018 r.). Zobowiązują one prokuratora do udziału w takim postępowaniu, jeżeli przemawia za tym **konieczność osiągnięcia celów postępowania karnego** określonych w art. 2 KPK. Prokurator, korzystając z uprawnień przysługujących stronom postępowania, podejmuje wówczas konieczne czynności zgodnie z **zasadą obiektywizmu** zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego. Oznacza to możliwość wywiedzenia apelacji na korzyść oskarżonego, także w sprawie wszczętej przed sądem, aktem oskarżenia subsydiarnego oskarżyciela posiłkowego.

Wniesienie
apelacji przez
oskarżyciela
subsydiarnego

Pomimo że wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia objęte jest tzw. przymusem adwokacko-radcowskim, co oznacza konieczność jego sporządzenia i podpisania przez pełnomocnika (art. 55 § 2 KPK), to apelację **od wyroku sądu rejonowego** jako sądu I instancji może wnieść **osobiście także oskarżyciel subsydiarny**. Jedyne bowiem apelacja od wyroku sądu okręgowego, która

nie pochodzi od prokuratora, powinna być sporządzona i podpisana przez pełnomocnika (art. 446 § 1 KPK) (zasady sporządzania apelacji osobistej oskarżyciela posiłkowego zostały omówione w cz. I, rozdz. 2, pkt 5).

4. Oskarżyciel prywatny

Pokrzywdzony przestępstwem ściganym z oskarżenia prywatnego może wszcząć postępowanie, kierując do sądu akt oskarżenia ograniczony do oznaczenia osoby oskarżonego, zarzucanego mu czynu oraz wskazania dowodów, na których opiera się oskarżenie (art. 487 KPK). Zgodnie z art. 51 i 52 KPK prawa pokrzywdzonego mogą wykonywać w sytuacjach przewidzianych w tych przepisach również inne osoby, co obejmuje także kierowanie środków odwoławczych. W razie śmierci oskarżyciela prywatnego postępowanie zawiesza się, a osoby najbliższe lub osoby pozostające na utrzymaniu zmarłego mogą wstąpić w jego prawa (art. 61 § 1 KPK).

W zakresie postępowania odwoławczego prawo do wniesienia apelacji od wyroku sądu I instancji służy oskarżycielowi prywatnemu z ograniczeniem wynikającym z **gravamen**, co oznacza, że może on skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom (art. 425 § 3 KPK) (zasady sporządzania apelacji osobistej oskarżyciela prywatnego zostały omówione w cz. I, rozdz. 2, pkt 5).

Prawo oskarżyciela prywatnego – podobnie jak posiłkowego, do wniesienia apelacji nie tylko **w zakresie winy oskarżonego, lecz także co do kary** jest jednak **ograniczone w przypadku wyroku łącznego**, gdyż wówczas oskarżyciel prywatny nie ma legitymacji (interesu prawnego) do zaskarżenia takiego wyroku. Jak trafnie bowiem wskazuje się, wyrok łączny nie narusza orzeczenia o winie i karze zapadłego w prawomocnie zakończonym postępowaniu z oskarżenia prywatnego [S. Zabłocki, w: R.A. Stefański, S. Zabłocki (red.), Kodeks postępowania karnego, t. 3, 2004, s. 234].

Oskarżyciel
prywatnyZakres
zaskarżenia